

۱۴۱۸-۷۲

توهين به اديان

بر اساس فقه و اسناد بين الملل

تلفاز:

حجت الاسلام دکتر محمد مهدی کریمی نیا

هادی افشاری

مجمع علمی و فرهنگی مجد

سرشناسه	:	کریمی نیا، محمدمهدی،
عنوان و نام پدیدآور	:	توهین به ادیان بر اساس فقه و اسناد بین الملل / نویسندگان محمدمهدی کریمی نیا، هادی افشانی.
مشخصات نشر	:	تهران، مجد، ۱۳۹۵.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۶۴۵-۶
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
موضوع	:	کفر گویی (اسلام)
موضوع	:	کفر گویی (حقوق بین الملل)
موضوع	:	کفر گویی
موضوع	:	جرایم علیه دین (فقه)
موضوع	:	جرایم علیه دین
شناسه افزوده	:	افشانی، هادی،
دهی کنگره	:	۹۱۳۹۵-۳/ک۴-۳۲۲۵ BP
بندی دیویی	:	۳۹۷/۴۶۴
شناسه شناسی ملی	:	۴۲۵۳۱۹۳

هرگونه کپی برداری یا نسخه برداری از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، یا ناشر خلاف قانون، شرع و اخلاق است. ناشر، متخلف را به دفتر مرکزی «مجد» گزارش فرماید.

توهین به ادیان بر اساس فقه و اسناد بین الملل

مؤلفان: حاج آیت الله اسلام دکترا محمد مهدی کریمی نیا، هادی افشانی

انتشارات مجد

چاپ اول: ۱۳۹۵ | آید: ۵۰۰ نسخه

حق چاپ محفوظ و محدود «مجد» است.

دفتر مرکزی مجد:

تهران، میدان انقلاب، تقاطع خیابان وحید نظری، پلاک ۱۰۸

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۰۹۴۲۲ - ۳۸۶ - ۶۶۹

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۶۴۵-۶

ISBN: 978-600-193-645-6

شعبه فروردین: خیابان ۱۲ فروردین، مقابل تعزیرات، پلاک ۲۸۳، طبقه دوم، تلفن: ۶۶۴۹۰۹۹۸

شعبه اردبیهشت: خیابان اردبیهشت (منبری جاوید)، تقاطع شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷، تلفن: ۶۶۴۸۱۸۷۴

www.majdlaw.ir

E-mail: majdlaw92@gmail.com

سیستم اشتراک پذیری «مجد»:

ارسال پیامک حاوی نام و نام خانوادگی و شغل (در صورت تمایل) به شماره ۰۲۱۶۶۴۹۰۹۹۸

فصلنامه حقوقی مجد با ارائه مقالات اساتید مبرز حقوق کشور بطور منظم منتشر می شود.

فهرست مطالب

۷ مقدمه
۱۵	بخش اول: مفاهیم و کلیات
۱۵ فصل اول: مفاهیم
۱۵ الف. توهین و اهانت و هتک و امثال آن
۲۳ ب. مین و شریعت
۳۰ فصل دوم: تاریخچه توهین به ادیان
۳۴ الف. تاریخچه در شبه اسلام
۳۶ ب. تاریخچه در ساحت بینالملل
۴۵	بخش دوم: توهین به انسان در نظام حقوقی اسلام
۴۹ فصل اول: جایگاه توهین به ادیان در مذهب شیعه
۵۱ الف. اذقیان
۵۳ ۲- سنت
۵۴ ۳- اجماع
۵۵ ۴- عقل
۵۶ گفتار اول: مبنا و فلسفه جرم انگاری توهین به ادیان
۵۷ ۱- ملاک و معیار توهین
۶۱ ۲- حقوق و تکالیف در مقابل توهین
۶۳ گفتار دوم: نظر فقهای شیعه درباره توهین به ادیان
۶۹ گفتار سوم: مجازات توهین به ادیان در مذهب شیعه
۶۹ ۱- توهین‌های حدی
۷۳ ۲- توهین‌های تعزیری
۷۶ ۳- سایر مصادیق مانند نقد، طنز، کاریکاتور و...
۸۲ فصل دوم: جایگاه توهین به ادیان در سایر مذاهب اسلامی
۸۳ گفتار اول: محکومیت توهین از نظر مذاهب اسلامی

۶ □ توهین به ادیان بر اساس فقه و اسناد بین‌الملل

گفتار دوم: بررسی قاعده فقهی حرمت اهانت به محترمان از نظر

- ۸۶ مذاهب اسلامی
- ۸۷ ۱- مفاد قاعده
- ۸۷ ۲- مدرک قاعده
- ۸۷ ۳- تطبیقات فقهیه در قاعده
- ۸۹ بخش سوم: بررسی توهین به ادیان در اسناد مطرح بین‌المللی
- ۹۰ فصل اول: بررسی توهین به ادیان در اسناد بین‌المللی حقوق بشر
- ۹۳ گفتار اول: منشور ملل متحد
- ۹۵ گفتار دوم: اعلامیه جهانی حقوق بشر
- گفتار سوم: میناق: ۱۹۶۶ در خصوص حقوق اقتصادی، اجتماعی و
سیاسی
- ۱۰۰ سیاسی
- ۱۱۱ فصل دوم: بررسی توهین به ادیان در سایر اسناد موضوعه جهانی
- ۱۱۶ گفتار اول: مفهوم قانونی دفاع از خدا در قوانین موضوعه یهودیت
- ۱۲۱ گفتار دوم: مفهوم قانونی برابری در قوانین موضوعه مسیحیت
- ۱۲۶ گفتار سوم: توهین به ادیان در قوانین خاص منطقی‌های - جهانی
- فصل سوم: راهکارها و راهبردهای جلوگیری از توهین به ادیان در اسناد
بین‌الملل
- ۱۳۲ بین‌الملل
- گفتار اول: نقاط قوت و ضعف اسناد بین‌المللی در جلوگیری از توهین
به ادیان
- ۱۳۸ به ادیان
- گفتار دوم: محدودیت ذاتی آزادی بیان به عنوان عامل جلوگیری از
توهین به ادیان
- ۱۴۸ توهین به ادیان
- ۱۵۱ نتیجه‌گیری و پیشنهادات
- ۱۵۶ فهرست منابع

مقدمه

دین، حی‌نفسه و ماسوای توجه به صاحبان دین و دینداران، دارای حقی نمی‌باشد. لذا توهین به ادیان، در منابع فقهی و اسناد بین‌المللی به صورت مستقل دارای محسوبت نیست؛ اما هر آنچه که از دیدگاه اسلام در شمار مسائل ضروری و قضای قدار گیرد، توهین به آن، جرم است؛ مانند توهین به قرآن، مسجد الحرام، کعبه و سایر شعائر الهی و مقدسات ضروری اسلام، اگر چه از نظر «میزان مجازات» با سایر تفاوت دارند.^۱

قرآن کریم اصل عدم توسین را حتی درباره بت‌پرستان نیز مطرح می‌کند: «وَلَا تَمَجُّبُوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ فَمَا سُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ»^۲ و آنهایی را که جز خدا را می‌خوانند سب ندهید که آنان از روی دشمنی و به نادانی خدا را دشنام خواهند داد».

عنوان توهین در کتب قواعد فقهی تحت عنوان: «توهین به حرمت اهانت به محترمت»^۳ و به مناسبت در باب‌های مختلف فقهی آمده است. اهمیت توهین به آنچه که در شریعت اسلام محترم است تا جایی است که در برخی مراتب آن موجب کفر و ارتداد می‌شود. در نظام حقوقی ایران نیز به تأسی از فقه امامیه، اطلاق ارتکاب جرم توهین به فاعل را مستلزم احراز قصد او می‌دانند. در بیان

۱- موسوی بجنوردی، حسن، «القواعد الفقهية»، ج ۵، ص ۲۵۵.

۲- سوره انعام (۶)، آیه ۱۰۸.

۳- قاعدة حرمة إهانة المحترمت: عاملی، یاسین عیسی، «الاصطلاحات الفقهية فی الرسائل

العملية»، ص ۱۹۴.

۸ □ توهین به ادیان بر اساس فقه و اسناد بین‌المللی

انواع توهین، توهین به مقدسات، شخصیت‌های مذهبی، مفاهیم، آداب و باورهای مذهبی جایز اهمیت است.

به محکومیت توهین به ادیان و مؤلفه‌های دینی در اسناد بین‌المللی حقوق بشری و اسناد موضوعه جهانی چون منشور ملل متحد، اعلامیه جهانی حقوق بشر، میثاقین ۱۹۶۶م. در خصوص حقوق اقتصادی، اجتماعی و سیاسی و همچنین بیانیه رباط، منشور عربی حقوق بشر اتحادیه عرب و مجموعه اعلامیه‌های کمیسیون حقوق بشر و غیره به طور ضمنی اشاره شده است.

در حقیقت توهین به مقدسات شامل اقداماتی است که توهین به خدا، ادیان، شخصیت‌های مقدس و محترم در مذاهب مختلف را مد نظر دارد. این اقدام در برخی کشورها از جمله آلمان،^۱ ایتالیا،^۲ ایران^۳ و ایرلند^۴ جرم محسوب می‌گردد. این جرم انگاری به حدود به توهین به دین اکثریت می‌گردد، یا این که توهین به همه ادیان را شامل می‌شود که مفهوم قانونی «Blasphemy» نیز در سال‌های اخیر در کشور انگلستان مطرح شده و آن فقط در باره دین

۱ - توهین به مقدسات در آلمان بر اساس فصل ۱۶ قانون مجازات آلمان جرم تلقی می‌شود؛

Art. 5 Abs. 3 Grundgesetz (GG) Bundes Ministerium für Justiz

۲ - در ایتالیا بر اساس ماده ۷۲۴ قانون کیفری، اهانت به مقدسات از عنوان یک «جرم اجرایی» در نظر گرفته می‌شود.

۳ - در ایران، طبق ماده ۵۱۳ قانون مجازات اسلامی اهانت به مقدسات جرم به عنوان یک جرم عمومی پیش بینی شده است؛ الموسوی السبزواری، السید عبدالعلی؛ «مواهب الرحمن فی تفسیر القرآن» ج ۱، ص ۱۰۷.

۴ - توهین به مقدسات در بر اساس ماده ۴۰۶.۱ از قانون اساسی ۱۹۳۷ ایرلند ممنوع تلقی می‌شود؛

Article 44.1 states "The State acknowledges that the homage of public worship is due to Almighty God

مسیحیت است، در صورتی که همراه با توهین و بی‌حرمتی باشد، موجب محکومیت است.^۱

توهین به ادیان در قیاس با توهین به مقدسات ادیان مطلق است؛ بدین توضیح که توهین به ادیان شامل توهین‌هایی بدون توجه به وجود و عدم وجود پیروان آن می‌باشد. با این بیان که دینی به عنوان مجموعه آموزه‌های بینشی و ارزشی در نظر گرفته شود؛ حال چه بسا این دین به لحاظ پیرو فاقد اشخاص معتقد باشد. وهمچنین در توهین به ادیان لازم نیست که شخصی به طور مستقیم مخاطب توهین باشد.

حال سخن در این است که آیا دین به خودی خود دارای حقی است تا تکالیفی متوجه آن شده و وجبات ممنوعیت توهین به آن را فراهم آورد یا این دینداران هستند که احکامی تعیین کرده و با توهین به این افراد، توهین کنندگان مستوجب و مستحق مجازات می‌باشند؟!

عنوان توهین در کتب قواعد عهده تحت عنوان قاعده حرمت اهانت به محترمات و به مناسبت در باب‌ها «مَنْ تَلَا» ، فقهی آمده است، که مجازات آن بر اساس انواع توهین اعم از توهین‌های سدی و غزبی متفاوت می‌باشد. اهمیت توهین به آن چه که در شریعت اسلام محترم است تا جایی است که در برخی مراتب آن موجب کفر و ارتداد می‌شود. در نظام حقوق ایران نیز به تاسی از فقه امامیه، اطلاق ارتکاب جرم توهین به فاعل را «سب» احدی قصد او می‌داند و این نیز بازگشت به مقام والا و کرامت انسان دارد.

ارائه راهکارها و راهبردهای بین‌المللی در مقابله با توهین به ادیان که در این روزگار از سوی ایادی غرب استمرار دارد، بسی ضروری می‌نماید که در بخش پایانی این کتاب بدان می‌پردازیم.

1. "Egypt: Internet writer Kareem Amer ill treated". English PEN. 12 September 2008. Retrieved 13 July 2009.

بدون شک یکی از علل اصلی استمرار این قبیل تحرکات از سوی غربی‌ها پیش از آن که بی نزاکتی توهین‌کنندگان را به اثبات برساند، خبر از بی توجهی مسلمین و دول آنها دارد.

اهداف تحقیق حاضر را در دو حیطه نظری و عملی می‌توان به شرح زیر بیان داشت:

۱. آشنایی با جرم‌انگاری توهین به ادیان در فقه و بیان حساسیت دینی آن در ادیان آسمانی.

۲. تبیین جایگاه و قلمرو توهین به ادیان در نظام حقوقی اسلام و اسناد بین‌الملل موجود.

۳. راهکارها و راهبردهای جلوگیری از توهین به ادیان در سطح جهانی.

۴. بیان وجه اشتراک توهین به ادیان در حقوق اسلام و دیگر نظام‌های حقوقی جهان.

براساس مسئله تحقیق این سؤال مطرح است که:

آیا توهین به ادیان به عنوان مفهوم مستقل از توهین به دینداران در فقه و اسناد بین‌الملل دارای ممنوعیت و محکومیت است؟
برخی سؤالات فرعی از این قرار است:

۱. معنا و مفهوم حقوق ادیان چیست؟
۲. تاریخچه توهین به ادیان در فقه اسلامی و اسناد بین‌المللی چیست؟
۳. نظر فقها در خصوص توهین به ادیان چیست؟
۴. توهین به ادیان در سایر مذاهب اسلامی چه جایگاهی دارد؟
۵. چه اسناد بین‌المللی و یا اسناد موضوعه جهانی در خصوص محکومیت توهین به ادیان وجود دارد؟
۶. محدودیت‌های ذاتی آزادی بیان در فقه و اسناد بین‌الملل چیست؟
۷. راهکارها و راهبردهای فقهی - حقوقی در صحنه بین‌الملل برای پیشگیری از توهین به ادیان چیست؟

با وجود اهمیت موضوع تحقیق از حیث جلوگیری از توهین‌های مداوم ایادی غرب و دشمنان دین بخصوص دین اسلام، تحقیق جامعی در زمینه توهین به ادیان صورت نگرفته؛ چه برسد به توهین به ادیان در فقه و اسناد بین الملل. درست است که در زمینه توهین به مقدسات، مقالات و پایان نامه‌هایی موجود است، ولی حیث و جهت بحث با تحقیق حاضر متفاوت است.

در غرب بیش از هفده کتاب با عنوان بلاسفی^۱ وجود دارد که به زبان انگلیسی است،^۲ ولی در ایران کتابی تحت عنوان توهین به ادیان و یا توهین به مقدسات وجود ندارد؛ هرچند کتاب «آزادی دینی از منظر حقوق بین الملل با نگاهی به ریافت اسلامی» دکتر سعید رهایی در فصل‌هایی به توهین به ادیان با ترجمه به اسناد بین المللی اشاره داشته است. مقالات و پایان نامه ذیل نیز در زمینه توهین به مقدسات نوشته شده است:

۱. مقاله «جرم اهانت به مقدرات و نظام حقوقی اسلام و کامن لا»، از سید حسین هاشمی.
۲. مقاله «مسئولیت بین المللی نسبت به مقدسات مسلمانان جهان از دیدگاه حقوق بین الملل»، از عباس علی عمید زنجی.
۳. مقاله «آزادی بیان در اعلامیه جهانی حقوق بشر و موضوع توهین به ادیان»، از کامران هاشمی.
۴. مقاله «بررسی جرم اهانت به مقدسات اسلام»، از عباس زراعت.
۵. پایان نامه «جرم اهانت به مقدسات مذهبی»، از کمال‌الدین رسوی کمانی به راهنمایی استاد مصطفی محقق داماد.

1 - blasphemy

۲. از طریق احصاء در سایت‌های رسمی جهانی معرفی کتاب:

<http://www.amazon.com/Blasphemy>

<http://www.goodreads.com/search?utf8=%E2%9C%93&query=Blasphemy>

<https://en.wikipedia.org/wiki/Blasphemy>

عرب‌پایان نامه «توهین به مقدسات دینی در حوزه آزادی مطبوعات در ایران، انگلستان و ایالات متحده»، از محمدهاشمی.

محکومیت توهین به ادیان آسمانی و حتی ادیان رسمی غیر آسمانی در تمام شرایع و قوانین وجود دارد، ولی آیا حقی به نام حقوق ادیان به رسمیت شناخته شده است، تا بدین وسیله بتوان راهکارهایی برای جلوگیری از این توهین و اهانت‌ها در مجامع دینی و سیاسی ارائه داد یا خیر؟
روش تحقیق حاضر بر اساس روش توصیفی - تحلیلی و انتقادی می‌باشد که با استفاده از کتاب‌ها، آراء، مقالات و اسناد نوشتاری در کتابخانه و نرم افزار- های علمی، به سان مطالب و نقد و بررسی در زمینه محکومیت توهین در فقه اسلامی و اسناد بین‌الملل پرداخته‌ایم.

این رساله بر سه بخش تنظیم شده است و بخش اول آن از دو فصل تشکیل شده است که در فصل اول و دوم کلیاتی پیرامون تعاریف و تاریخچه توهین به ادیان در فقه اسلامی و سطح بین‌الملل مطرح شده است.
در بخش دوم به موضوعی رسمی به ادیان در نظام حقوقی اسلام پرداخته‌ایم که خود از دو فصل تشکیل شده است. در فصل اول، جایگاه توهین به ادیان در مذهب شیعه مطرح شده و در فصل دوم جایگاه توهین به ادیان در سایر مذاهب اسلامی مورد تحقیق و بررسی قرار گرفته است. به میباحثی چون مبانی جرم انگاری توهین به ادیان، نظر فقها و متکلمین شده و مجازات توهین به ادیان و همچنین بررسی قاعده فقهی حرمت اهانت به محتوای آن نیز در قالب گفتارهایی پرداخته شده است.

در بخش سوم بررسی توهین به ادیان در اسناد بین‌الملل مطرح شده که در قالب سه فصل به آن پرداخته شده است؛ در فصل اول بررسی توهین به ادیان در اسناد بین‌الملل حقوق بشری را مطرح نموده و در فصل دوم به بررسی توهین به ادیان در سایر اسناد موضوعه جهانی پرداخته‌ایم و بالاخره در فصل سوم این بخش راهکارها و راهبردهای جلوگیری از توهین به ادیان در اسناد بین‌الملل را مورد بررسی قرار دادیم. اسناد حقوق بشری چون منشور ملل متحد،

اعلامیه حقوق بشر و میثاقین ۱۹۶۶ و همچنین سایر قوانین موضوعه جهانی در محکومیت توهین به ادیان اشاره شده است. نقاط قوت و ضعف این اسناد و محدودیت ذاتی آزادی بیان در قالب دو گفتار در فصل آخر مورد بحث و تحقیق واقع شده است.

این کتاب حاصل تلاش جناب آقای هادی افشانی است که در مقطع سطح سه حوزوی (کارشناسی ارشد) و در اردیبهشت ۱۳۹۵ ش. از پایان نامه خویش دفاع کرد و اینجانب به عنوان استاد این اثر، با ایشان همکاری داشتم. پس از تأیید این نوشتار از سوی ناشر محترم، بار دیگر ویرایش و اصلاحات لازم صورت گرفت. بدیهی است کار بشری خالی از نقص و عیب نیست. از اساتید، دانشجویان و اهل فضل ممنون می‌شوم، چنان چه نظرات اصلاحی و تکمیلی خود را به آدرس ایمیل اینجانب ارسال نمایند تا در چاپ‌های بعدی مورد توجه قرار گیرد.

به سامان رسیدن این اثر به زر طبع، به کوشش فاضل ارجمند و حقوق دان دلسوز جناب آقای دکتر سید علی حسینی نیک، مدیر محترم انتشارات مجد می‌باشد. بر خود لازم می‌دانم این خدمات شایسته تقدیر و تشکر کرده، و دوام خدمت و سلامتی ایشان را از خداوند متعال خواهم.

همواره مدیون پدر و مادر خویش هستم و لحظه ای نمی‌توانم زحمات آن دو عزیز سفر کرده را فراموش کنم. پاداش معنوی من سر را به روح پدرم مرحوم حجه الاسلام و المسلمین محمد حسن کرباسی (کریمی نیا) و روح مادر عزیزم مرحومه فاطمه حججی و برادر شهیدم علی نقی کریمی نیا (شهید عملیات کربلای پنج در سال ۱۳۶۵ ش.) تقدیم می‌کنم. امید است این اثر ناچین مورد رضای خداوند متعال و ارواح پاک معصومین (علیهم السلام) و ذرات عالم روز واپسین قرار گیرد و همواره مشمول دعای خیر شما عزیزان واقع شوم.

وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ.

محمد مهدی کریمی نیا